

ISSN: 2146-1961

Okan Akın, N. (2022). Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Bez bebek, Korkuluk ve Kukla Çizimleri Üzerinden Yaratıcılık Farkındalıklarının İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(49), 1092-1109.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3158>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN ADAYLARININ BEZ BEBEK, KORKULUK VE KUKLA ÇİZİMLERİ ÜZERİNDEN YARATICILIK FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ

Nalan OKAN AKIN

Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Giresun, Türkiye, nalanokan@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2553-7229

Gönderim tarihi: 18.04.2022

Kabul tarihi: 12.08.2022

Yayın tarihi: 01.09.2022

Öz

Görsel sanatlar eğitimi sadece beceri kazandıran bir ders değildir. Yaratıcılığı geliştirmede önemli rol oynamaktadır. Yaratıcılık sadece sanat alanında değil tüm alanlarda kullanılan bir kavram olmakla birlikte görsel sanat dersleri aracılığıyla geliştirilebilmektedir. Bu çalışmada; görsel sanatlar alanına özgü yaratıcı uygulama örneklerine yer verilmektedir. Görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerde farklı uygulamalarla yaratıcılıkla ilgili farkındalık sağlanması amaçlanmaktadır. Çalışma grubunu Giresun Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerden 10 kişi oluşturmaktadır. Araştırma yaratıcılık ile ilgili farkındalık sağlamayı amaçlayan bir eylem çalışmasıdır. Çalışma grubu ile gerçekleştirilen 2 haftalık karşılaştırmalı bir uygulamadır. Araştırma tek grup ile yürütülmüştür. Konu olarak "Bez bebek, Korkuluk ve Kukla" kavramları ele alınmıştır. Bez bebek, korkuluk ve kukla ilk yapılış amaçları ya da ortaya çıkışları farklı olsa da zaman içinde sanatsal ürünlere de konu olmakta ya da doğrudan sanat ürünleri olarak ele alınmaktadır. Birbirine benzediği kadar farklı özellikleri de olan el yapımı ürünlerdir. Bu benzer ve farklı yanlarının yaratıcılığı ortaya çıkarmada etken olacağı düşünülerek araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri yaratıcılıkla ilgili bilgilendirmeler öncesinde ve sonrasında oluşturulan "Bez bebek, Korkuluk Ve Kukla Formu" na ait çizim ve karşılaştırma ifadeleri yer alan öğrenci ödevlerinden oluşmaktadır. Veriler içerik ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmada görsel sanatlar eğitimi alan öğretmen adaylarının ilk ve son çizimleri ve bu çizimlere ait ifadeleri bulguları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda "Bez bebek, Korkuluk ve Kukla" konusu ele alınan uygulamada yaratıcılıkları ile ilgili farkındalık sağladığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Yaratıcılık, bez bebek, korkuluk, kukla, estetik

INVESTIGATION OF CREATIVITY AWARENESS OF VISUAL ARTS TEACHERS THROUGH DRAWING OF BABY, SCARECROW AND PUPPET**ABSTRACT**

Visual arts education is not just a skill-building course. It plays an important role in developing creativity. Although creativity is a concept used not only in the field of art but in all fields, it can be developed through visual art lessons. In this study; Creative application examples specific to the field of visual arts are included. It is aimed to raise awareness about creativity with different applications in students who receive visual arts education. The study group consists of 10 students from Giresun University Art Teaching Department, 2nd year students. Research is an action research that aims to raise awareness about creativity. It is a 2-week comparative application carried out with the study group. The research was carried out with a single group. As a subject, the concepts of "Rag Doll, Scarecrow and Puppet" were discussed. Although rag dolls, scarecrows and puppets have different initial purposes or origins, they are also the subject of artistic products over time or are directly handled as art products. They are handmade products with different features as well as similar to each other. The research was carried out with the thought that these similar and different aspects will be effective in revealing creativity. The research data consists of student assignments with drawing and comparison expressions of the "Rag Doll, Scarecrow and Puppet Form" created before and after the information about creativity. The data were analyzed as content and descriptive. In the research, the first and last drawings of the pre-service teachers receiving visual arts education and the expressions of these drawings constitute the findings. As a result of the research, it was revealed that the subject of "Rag Dolls, Scarecrows and Puppets" provided awareness about their creativity in the application.

Keywords: Creativity, doll, scarecrow, puppet, aesthetic

GİRİŞ

Görsel sanatlar eğitimi çocuklara farklı deneyimler sağlayan bir alandır. Daha çok el becerisine yönelik yapılan uygulamalar dolayısıyla yalnızca beceri kazandıran bir ders olarak algılansa da yaratıcılıkla ilgili önemli kazanımlar içermektedir. Yaratıcılık kavramı sanat ve dolayısıyla estetik kavramıyla ilişkilidir. Estetik başka alanlarla ilişkilendirilmektedir. Temelde güzel kavramıyla ve sanat alanıyla ilgilidir. Sanatçı güzeli yaratır, sanat izleyicileri ve estetikçiler de güzelin yaratılmasına katkıda bulunurlar (Timuçin, 2000). Her insan dolayısıyla bir şekilde ya sanatçı ya da izleyici olarak sanat ve estetikle ilgilenir. Güzele ulaşmak sanatçıların değil herkesin sorunudur (Erinç, 1998). Çevremizde gördüğümüz görsel imgeler de farkında olmadan bizi etkisi altına almaktadır (Kırıçoğlu, 2009). Dolayısıyla güzel ve estetik ile ilişkimizi etkilemektedir. İnsanlar görme edinimlerini zaman içinde yaşarken kazanırlar (Kırıçoğlu, 2005). Görmek kavramıyla birlikte algı kavramıyla ilişkilidir. Algı alanı; içinde yaşanılan, iletişimde bulunulan doğal ve sosyo- kültürel çevreden oluşur (Erinç, 1998).

Özellikle çocuklar açısından da düşündüğümüzde bu estetik bilinç, onların yaşamında kurguladıkları oyun ve bazıları el sanatı ürünü olan oyuncaklar ile sürecektir. Bu sürece dâhil olan sanatçı ya da zanaatçı ürün ya da eserlerinde sanatsal nitelikleri kullanmaktadır. Sanatçı bilerek ya da bilmeyerek tasarım elemanlarını, tasarım ilkelerine göre kullanarak kompozisyon oluşturur. Bu elemanlar: renk, değer, çizgi, doku, biçim-form, mekândır. İlkeler ise; denge, vurgu, ahenk, değişiklik, derecelenme, hareket ve ritim, oran-orantıdır (Boydaş, 2006). Oyuncak kavramının tarihte tam olarak nasıl ortaya çıktığı belirsizlikler içermektedir. Oyuncaklar tarihsel süreç içinde değişime uğramışlardır (Onur, 2002). Oyuncaklara üretim açısından bakılacak olursa; geleneksel olarak üretilen oyuncakların tasarımcıları kimi zaman zanaatkâr, kimi zaman çocuğun kendisi, kimi zaman anne-baba, kimi zaman da oyuncuğun alıcısı turist yetişkinler olmaktadır. Bununla birlikte oyuncak bebek üretiminde gerek kız çocuklarına yönelik bir oyuncak olsun, gerek tekstilin baskın olduğundan söz edilebilir. Kadınlar, erkek egemen bir dünyada yaratıcılıklarını daha çok ev içinde göstermişlerdir (Akbulut, 2009).

Bez bebekler özellikle kız çocuklarını geçmişten beri tercih edip oynadığı oyuncaklardır (Görsel 1). Geleneksel oyuncak türlerinden bez bebekler çocukların oynaması için üretilmiş oyun aracıdır. Onur'a (2002) göre; yapıldığı döneme ilişkin önemli ipuçları veren bir nesnedir. Bez bebekler zanaat ürünü olarak geleneksel yöntemlerle günümüzde de yapılmaktadır. Ancak seri üretim olarak sanayinin gelişmesi ile de üretimleri yapılmaktadır. Sanatta kullanımı açısından bakılacak olursa çocukların oyuncaklarıyla ele alındığı portre resimlerde kullanıldığı görülmektedir. Yanı sıra oyuncakların ele alındığı resim örneği (Görsel 2) ve yine çocuk ve bez bebek ilişkisi anlamında da kullanıldığı görülmektedir (Görsel 3).

Görsel 1. "Annemin Bebeği"

Görsel 2. "Bez bebek"

Görsel 3. "Renkli dünyamda Ben ve Bebeğim"

Korkuluk tarla, bağ ve bahçelerde kuşların zarar vermesini önlemek için konulan, insana benzer kukla (TDK) (Görsel 4). Belki anlamsal içeriğinden belki de estetik içeriğinden dolayı sanat çalışmalarına da sıklıkla yansıdığı görülmektedir. Neşet Günal'ın korkuluk resimleri (Görsel 5), sanatçının çocukluk yıllarına dayanan bağ, bahçe, tarlaları kuşlardan ve zararlı hayvanlardan korumak için yapılmış hayali, korkutucu kukla-insan imgelerinin resimlerine yansımasıdır (Arda, 2015). Bahçeleri koruma amaçlı yapılan bu kuklalara benzer korkunç figürler oyuncak olarak da karşımıza çıkmaktadır. Neşet Günal'ın "Yaşantı 1 resmine ait detayda (Resim 6) oyuncak korkuluk görülmektedir (Büyükkol, 2015). İlk yapılış amacından başka çocukların oyun nesnesi ya da sanat ürünlerinin imgesel anlatımı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 4. Korkuluk

Görsel 5. Korkuluk II 1986

Görsel 6. Yaşantı I 1958

Kukla da çeşitli sahne gösterilerinde kullanılmak üzere yapılan ve insan eliyle hareket ettirilen figür, insan ve hayvan biçiminde figürlerdir. Kuklalar iki ya da üç boyutlu olabilir; el kuklası, sopalı kukla, tezgâh altından yönetilen gölge kuklaları ve "marionette" de denen ipli kuklalardır (Görsel 7). Kuklacılığın kökeni büyü törenlerine dayandırılabilir. Yazıyı bilmeyen ilkel insanların da kukla yaptıkları kesindir (turkedebiyati.org).

Kuklalarda sanat eserlerine konu olmasının yanı sıra (görsel 8) çocukların oyun nesnesine de dönüşmüşlerdir (Görsel 9).

Görsel 7. Kukla **Görsel 8.** Kukla tiyatrosu (1923) P. Klee **Görsel 9.** Çocuk ile Kukla (1903) H. Rousse

Bez bebek, korkuluk ve kuklanın ilk üretim amacı birbirinden farklı olsa da zaman içinde oyun nesnesi ya da sanat imgesine dönüşmüşlerdir. Yapılış teknikleri malzemeleri açısından benzerlikler göstermektedir. Fizikler özellikleri de figür oluşturma bakımından da benzerlik oluşturmaktadır. Aslında bir arada düşünülmeyen bu üç nesne zaman içinde insanın yaratıcı zekâsı ile farklı amaçlara hizmet etmiştir. Sanat ürününde olduğu şekliyle oyuncakları da yaratıcı süreçten etkilenmişlerdir. Yaratıcılığın geliştirilmesinde sanat derslerinin rolü oldukça büyüktür. Sanat eğitimi alanı ile ilgili örnek verilecek olursa Çellek'in (2003) "Sanat Ve Bilim Eğitiminde Yaratıcılık", Dikici'nin (2006) "Sanat Eğitimi Ve Öğrencilerin Yaratıcılık Düzeyleri", Uysal'ın (2005) "İlköğretimde Verilen Sanat Eğitimi Derslerinin Yaratıcılığa Etkileri", Bender'in (2006) "Resim-İş Eğitimi Öğrencilerinde Duygusal Zekâ Ve Yaratıcılık İlişkileri" araştırmaları sayılabilir.

Sanat eğitiminde öğretmen adaylarına yönelik araştırmaların çeşitliliği de önem arz etmektedir. Schreglmann ve Kazancı'nın (2016) "Öğretmen Adaylarının "Yaratıcı Öğretmen" Kavramına Yönelik Metaforik Algıları" araştırması ile Yasa'nın (2012) "Resim-İş Eğitimi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz-Yeterlik Algıları Ve Yaratıcılık Düzeyleri" araştırmaları Görsel Sanatlar öğretmen adaylarına yönelik yaratıcılıklarını ölçme ile ilgili araştırmalar olarak sayılabilir. Nalinci'nin (2014) "Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Yaratıcılık Açısından Değerlendirilmesi" araştırması ise programlara yönelik yaratıcılıkla ilgili bir eleştiri niteliğindedir.

Yaratıcılık farkındalığı için kullanılacak "Bez bebek, Korkuluk ve Kukla" ile ilgili bu araştırmada yer alan kavramlarla ilgili çalışmalar da bulunmaktadır. Arda'nın (2015) "Türk Halk Kültüründe Korkuluk İmgesi Ve Neşet Günal'ın Resimlerine Yansımaları" ile Büyükkol'un (2015) "Neşet Günal'ın Resimlerindeki "Korkuluk" İmgesine Estetik Bir Bakış" araştırmalarında korkuluk imgesinin estetik ilişkisi açısından değerlendirmesi yapılmaktadır.

Kınam'ın (2020) "Görsel İletişim Tasarımında Bir İfade Biçimi Olarak Çekoslovak Kukla Animasyonu" araştırması ise kuklalara estetik açıdan bakmaktadır. Karakurt'un (2021) "Marionette Kukla Tekniği İle Seramik Uygulamalar Ve Bir Stop Motion Örnekleme" başlıklı araştırmasında ise kuklanın seramik tekniği ile birleştiği estetik uygulama örneği yer almaktadır.

Bez bebek ve estetik değerlendirilmesi ile ilgili olarak da Okan Akın'ın (2017) "Çomakdağ Ve Soğanlı Bez Bebeklerin Estetik Değerlendirilmesi" araştırması örnek verilebilir. Tüm bu araştırmalar ayrı ayrı alana katkı

sağlamaktadırlar. Yapılacak bu araştırma ise; “Bez bebek, Korkuluk ve Kukla” ya estetik anlam yükleyen sanat eserleri ve ilgili araştırmalar bağlamında Görsel Sanatlar Öğretmen adaylarının yaratıcılık ile ilgili farkındalıklarını ortaya çıkarmaya odaklanılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

“Bez bebek, Korkuluk ve Kukla” görsel sanatlar eğitiminde estetik değerler içeren benzer ve farklı özellikleri ortaya çıkarılarak görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerde yaratıcılıkla ilgili farkındalık oluşturması amaçlanan bu çalışma temel nitel araştırma olarak planlanmıştır. Temel nitel araştırma; bütün disiplin ve uygulama alanlarında kullanılabilen bir araştırma türüdür. Daha çok eğitim alanında kullanılmaktadır. Veriler görüşme, gözlem ve dokümanlardan elde edilebilir. Sınıf ortamında yapılanlarda öğrenme- öğretim sürecine yönelik deneyimlerden oluşmaktadır (Merriam, 2018: 22-23).

Evren-Örneklem

Örneklem evren olarak kullanılmıştır. Özel tanımlı tipik durum örnekleme ile gerçekleştirildiği için evren ve örneklem aynıdır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Giresun Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerden tipik durum örnekleme olarak seçilen 10 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubu ile gerçekleştirilen 2 haftalık karşılaştırmalı bir uygulamadır. Araştırma tek grup ile yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri yaratıcılık ile ilgili sunum ve bilgilendirmeler öncesinde ve sonrasında oluşturulan “Bez bebek, Korkuluk Ve Kukla Formu” na ait çizim ve karşılaştırma ifadeleri yer alan öğrenci ödevlerinden oluşmaktadır. Veri toplama için kullanılan formda bez bebek, korkuluk ve kukla ile ilgili üç çizim alanı oluşturulmuştur. Bu çizim alanlarının altına her bir çizim ile ilgili 3 madde ifade yazmaları istenen bir yönerge yazılmıştır.

Geçerlik-Güvenirlilik

Araştırma verilerine ait tema ve kodlar oluşturulurken de kodlar oluştururken de yine 2 uzmanın görüşü alınmıştır. Araştırmanın sadece 1. grup verileri daha ölçülebilir olduğu için güvenilirlik hesaplamada kullanılmıştır. P (Uzlaşma Yüzdesi) = $\frac{Na \text{ (Görüş Birliği)}}{[Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}} \times 100$ formülü kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Uzlaşma yüzdesi $P= 0,91$ olarak ortaya çıkmış ve güvenilir bulunmuştur.

Tablo 1. Güvenirlik Tablosu

	Kod sayı	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Güvenirlik
Uzman 1				0.91
Uzman 2	249	227	22	

Verilerin Analizi

Veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Eğitim ortamlarında öğrenci ders ödevleri vb. dokümanlar araştırmalar için veri kaynağı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Araştırmada veriler öğrenci çalışmalarından oluşmaktadır.

Araştırmanın verilerinin analiz edilmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı hedeflemektedir. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların organize edilmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Veriler bir bölümü ise betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel analizde doğrudan alıntılara yer verilmektedir. Burada araştırmanın görsel niteliğinden dolayı görsel veriler doğrudan alıntı şeklinde kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma bulguları iki bölümde ele alınarak değerlendirilmiştir. Birinci bölümde formdaki cevapları, ikinci bölümde ise çizdikleri görseller yorumlanmıştır.

Birinci bulgular bez bebek, korkuluk ve kuklanın benzer ve farklı özelliklerine verilen cevaplar değerlendirilmiştir.

Aşağıdaki Tablo 1’de Bez bebeklerle ilgili verdikleri cevaplar tema ve kodlarına göre düzenlenmiştir.

Tablo 1. Bez Bebek ile İlgili Cevaplar

Bez Bebek			
Temalar	Kodlar	Sıklık	
Malzeme	Bez	2	23
	Bez Parçaları	1	
	Düğme	1	
	Eldeki Malzemeler	3	
	Elyaf	1	
	İp	2	
	Kumaş	7	
	Kumaş Artıkları	1	
	Pamuk	5	
	Fiziksel Özellik	Baş Kol Bacak Gövde	
İnsan Figürü		2	
Renkli		1	
Yumuşak		5	
Süslü		2	

İşlev	Aksesuar	2	30
	Annelik Rolüne Hazırlama	1	
	Arkadaş	1	
	Dil Gelişimine Katkı	3	
	Düşünmeye Yönelme	2	
	Eğitim	1	
	Eğlendirici	5	
	Empati Geliştirme	2	
	Gelecekteki Rollere Hazırlama	1	
	Kültürlenme	2	
	Mantık	1	
	Oyalama	1	
	Oyuncak	2	
	Sağlıklı	2	
	Sosyalleşme	4	
Yaratıcılık	Hayal Gücü Geliştirme	7	11
	Yaratıcılık Geliştirme	4	
Toplam			76

Bez bebek ile ilgili tablo 1'deki cevaplar 4 grupta toplanmıştır. Malzeme, fiziksel özellik, işlev ve yaratıcılık şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu temaların kodlarının ifade sıklıkları da verilmiştir. Bu ifadelerde en çok söylenenler yine tabloda işaretlenmiştir. Malzeme temasına bakıldığında en çok kumaş ve pamuk kodları, fiziksel özelliklerden yumuşak olması, işlevinde eğlendirme ve sosyalleşme ifadeleri dikkat çekmektedir. Yaratıcılık temasında ise hayal gücü geliştirme öne çıkmaktadır.

Korkuluk ile ilgili cevaplar tablo 2'de tema ve kodları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Korkuluk ile İlgili Cevaplar

Korkuluk			
Temalar	Kodlar	Sıklık	
Malzeme	Ağaç	4	33
	Çapraz Çubuk	3	
	Çubuk	1	
	Eski Elbise	12	
	Mısır Kabuğu	2	
	Tahta	3	
	Saman	6	
	Şapka	2	
Fiziksel Özellik	Hareketsiz	2	13
	Hayvan Figür	1	
	İnce	1	
	İnsan Şeklinde	3	
	Korkunç	5	
	Uzun Yapılı	1	
İşlev	Doğa Araştırma	2	29
	Geri Dönüşüm	2	
	Güven Hissi	1	
	İnsan Varmış Hissi	1	
	Korkutma	3	
	Koruma	2	
	Kuş Korkutma	5	
	Kuşları Bahçeden Uzak Tutma	4	
	Kuşların Zarar Vermesini Önleme	1	

	Mahsulden Uzaklaştırma	2	
	Süs	3	
	Tarlaları Koruma	3	
Kullanılan Yer	Bağ	4	18
	Bahçe	6	
	Bahçe Kenarları	2	
	Bostan	2	
	Tarla	4	
Toplam			93

Korkuluk ile ilgili olarak da tablo 2’de yine 4 tema ortaya çıkmaktadır. Bu temalara göre kodlar malzeme, fiziksel özellik işlev ve kullanılan yerler olarak sınıflandırılmıştır. Malzeme temasında eski elbise ve saman, fiziksel özelliklerde korkunç olması, işlevde kuşları korkutup kaçırma kodları en çok ifade edilenler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ifadeler öğrencilerin zihinlerinde oluşturdukları korkuluk ile ilgili anlamı ortaya çıkarmaktadır. Son tema kullanılan yerlerde de bahçe ve tarla ifadeleri dikkat çekmektedir.

Kukla ile ilgili olarak verilen yanıtlar tablo 3’te yine temalarına göre organize edilen kodlar ile aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Kukla ile İlgili Cevaplar

Kukla			
Temalar	Kodlar	Sıklık	
Malzeme	Bez	2	11
	İp	2	
	Karton Malzemeler	2	
	Tahta	5	
Fiziksel Özellik	El Kuklası	2	10
	Hareketli	2	
	Hayvan Temsil	1	
	İnsan Temsil	1	
	İp Kukla Tür	3	
	Parmak Kukla	1	
İşlev	Beden Dili	2	33
	Dil Becerisi	2	
	Duygusal Gelişim	2	
	Eğitici	3	
	Eğlence	4	
	El Göz Konsantrasyonu	1	
	Güldürme	5	
	İnsanla Bütünleşme	2	
	Konuşmaya Katılım	2	
	Öğretici	4	
	Paylaşma,	2	
	Sesi Kullanma	2	
	Sosyalleşme	2	
Kullanım Şekli	Doğaçlama Hareket Ettirme	2	22
	Elle Oynatma	2	
	Güldürme	1	
	Günlük Hayattan Alıntılar Oynatma	2	
	Hareket Ettirme	2	
	İple Hareket	5	
	Konuşturma	2	
	Konuya Dayalı Oynatma	2	
	Müzik Eşliğinde İple	2	
	Sahnedeyken Yer Alır	2	
	Yaratıcılık	El Becerisi	
Yaratıcılık		2	
Toplam			80

Kukla ile ilgili temalarda da yine 5 grup oluştuğu görülmektedir. Malzeme, fiziksel özellik, işlev, kullanım Şekli ve yaratıcılıktır. Malzeme temasında tahta, fiziksel özellikte ip kukla tür, işlevde güldürme ve öğretici, kullanım Şeklinde ise iple hareket kodları dikkat çekmektedir. Son tema yaratıcılık da ise belirgin bir ifade sıklığı bulunmamaktadır.

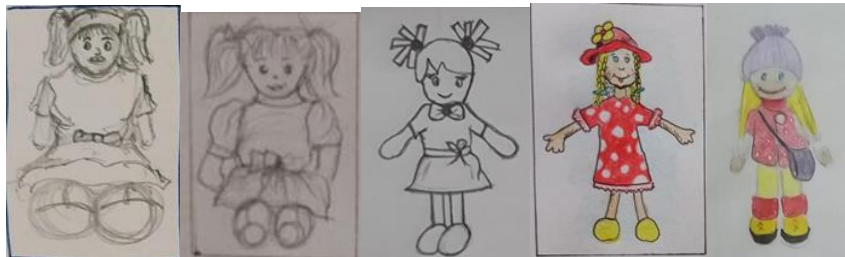
Tablo 4.Bez bebek, Korkuluk ve Kukla ile ilgili Toplam Cevaplar

	Bez Bebek	Korkuluk	Kukla	F
Temalar	Malzeme	Malzeme	Malzeme	67
	Fiziksel zellik	Fiziksel zellik	Fiziksel zellik	35
	işlev	işlev	işlev	81
	-	Kullanılan Yer	-	18
	-	-	Kullanım Şekli	22
	Yaratıcılık	-	Yaratıcılık	15
Toplam				238

Bez bebek, Korkuluk ve Kukla ile ilgili verilen cevaplar, tablo 1, tablo 2 ve tablo 3'n birleştirilmiş hali tablo 4'te sunulmuştur. Bu tabloda temalar bazında bir karşılaştırma yapılmaktadır. Benzer ve farklı temalar karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Her üçü ile ilgili olarak toplamda 6 tema oluşmuştur. Bu temalardan 3' malzeme, fiziksel özellik ve işlevi ortak temalardır. Bez bebek ve kuklada ortak olan yaratıcılık temasıdır. Korkuluk kullanılan yer temasıyla ifade edilirken kuklada kullanım Şekli ifade edilmektedir. Burada da ortaya çıktığı Şekliyle araştırmaya konu olan yaratıcılık kavramı sadece bez bebek ve kukla için kullanılmıştır. Korkuluk ise korkutma anlamları yüklü olan işlevsel bir Şey olarak ifadesini bulmaktadır. Ancak her üç üründe girişte belirtildiği Şekliyle ocuk oyun nesnesi ve sanatın ürününün imgesi Şeklinde kullanılmaktadır. Araştırmanın birinci bölümündeki bu ifadelerden yola çıkılarak oluşturulan ikinci uygulamalı kısımda bu tema ve kodlardan yararlanılarak değerlendirme yapılmıştır.

ikinci grup bulgularda ise bez bebek korkuluk ve kuklanın fiziksel özellikleri yaratıcılık açısından görsel olarak değerlendirilmiştir. Burada tüm öğrencilerin verileri birlikte değerlendirilmiştir.

Bez bebek ilk çizimler

1

2

3

4

5

Ö6

Ö7

Ö8

Ö9

Ö10

Bez bebek Fiziksel Özellikleri ile ilgili olarak ilk çizimlerdeki formdaki kodlarla ilişkilendirilmiştir.

“baş kol bacak gövde” koduyla ilgili olarak “kollar açık, büyük ayak, gülen yüz, küçük göz”,

“insan figürü” koduyla ilgili “elbise giymiş kız figür”,

“renkli” koduyla ilgili yarısı renksiz yarısı da kırmızı, sarı mavi, yeşil, mor pembe renkler kullanmışlardır.

“yumuşak” koduyla ilgili olarak el ve ayak şekilleriyle bezden yumuşak bir şey olduğu vurgulanmıştır.

“süslü” kodu için “iki kuyruk saç, iki örgü saç, saçta kurdele, şapka, kurdeleli kemer, çanta, ayakkabı” kullanılmıştır (Bez bebek ilk çizimler: Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10).

Bez Bebek Son Çizimler

Ö1

Ö2

Ö3

Ö4

Ö5

Ö6

Ö7

Ö8

Ö9

Ö10

Bez bebek fiziksel özellikleri ile ilgili olarak son çizimlerdeki forma ait kodlarla ilişkilendirilmiştir.

“baş kol bacak gövde” koduyla ilgili olarak ilk çizimlere ek olarak “farklı kol hareketleri, ayak şekli, oturan figür, küçük ayak, kapalı göz, büyük göz, ifadesiz yüz” şeklinde,

“insan figürü” koduyla ilgili ilk çizimlerden farklı “elbise giymiş kız figür” yanı sıra, şort takımlı kız, balerin kıyafetli kız, geleneksel kıyafetli kız, uzay kıyafetli kız, pantolonlu kız, ressam kıyafetli kız oyuncak gövdeli figür, bebek kıyafetli figür, mavi elbiseli kız, pantolon ve gömleklili kız” şeklinde birbirinden farklı figürler oluşturmuşlardır.

“renkli” koduyla ilgili ikisi renksiz ve sekizi ise kırmızı, sarı mavi, yeşil, mor, pembe, turuncu, yeşil, lacivert, siyah renkleri kullanmışlardır. “yumuşak” koduyla ilgili olarak son çizimlerde çok dikkate almamışlardır.

“süslü” kodu için ilk çizimlerden farklı olarak “kıyafet desenleri, saçta tüy, saçta inci, başörtüsü, farklı şekillerde şapkalar, değişik saç modelleri, gözlük, kurdeleli taç, kolye, desenli kıyafetler, farklı model ayakkabılar, kıyafete uygun ayakkabı modelleri, elbise yaka ve eteklerinde süsler” kullanılmıştır (Bez bebek son çizimler: Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10).

Korkuluk İlk Çizimler

Ö1

Ö2

Ö3

Ö4

Ö5

Ö6

Ö7

Ö8

Ö9

Ö10

Korkuluk fiziksel özellikleriyle ilgili olarak ilk çizimlerdeki formdaki kodlarla ilişkilendirilmiştir.

“hareketsiz” koduyla ilgili olarak “kolları tam ya da yarım açık figür” şeklindedir.

“hayvan figür” koduyla ilgili görsel bir ifade bulunmamaktadır.

“ince” koduyla ilgili “zayıf yapılı figürler” yer almaktadır.

“insan şeklinde” koduyla ilgili tamamı “insan şeklinde” yapılmıştır.

“korkunç” koduyla ilgili “sevimli, ifadesiz, gülen” ifadeler yer alırken korkunç ifadesi bulunmamaktadır.

“uzun yapılı” koduyla ilgili “normal orantıda ortalama boyda” figürler yapılmıştır.

Korkuluk Son Çizimler

Ö1

Ö2

Ö3

Ö4

Ö5

Ö6

Ö7

Ö8

Ö9

Ö10

Korkuluk fiziksel özellikleriyle ilgili olarak son çizimlerde formdaki kodlarla ilişkilendirilmiştir.

“**hareketsiz**” koduyla ilgili olarak “tam açık kol, yarım açık kol, kapalı kol, kolsuz, biri aşağıda kol, bir şeyi tutup hareket ettiren kol, hareketli ayaklar, baş aşağı duran” şeklinde yapılmıştır.

“**hayvan figür**” koduyla ilgili “at figür” şeklinde ifade edilmiştir.

“**ince**” koduyla ilgili “zayıf yapılı” figürler yapılmıştır. “**insan şeklinde**” koduyla ilgili “farklı insan türleri, iskelet figür, kadın figür”, “**korkunç**” koduyla ilgili “korkunç figürler, korkutucu ifadeler, içi boş algılanan yaratık figürlerle” ifade edilmiştir.

“**uzun yapılı**” koduyla ilgili yine “ortalama figürler” çizilmiştir.

Kukla İlk Çizimler

Ö1

Ö2

Ö3

Ö4

Ö5

Ö6

Ö7

Ö8

Ö9

Ö10

Kukla fiziksel özellikleriyle ilgili olarak ilk çizimlerdeki formdaki kodlarla ilişkilendirilmiştir.

“el kuklası teknik” kodu ile ilgili olarak bir çizim bulunmamaktadır.

“hareketli” koduyla ilgili “kol hareketli, bacak hareketli, gövde hareketli, ayaklar açık, ayaklar kapalı”,

“hayvan temsil” kodu 1 adet “zürafa” figür kukla çizilmiştir.

“insan temsil” kodu diğer 9 kişi “insan şekli kukla” çizmişlerdir.

“ip kukla türleri” kodu ile ilgili hepsi de “ipli kukla” çizmişlerdir.

“parmak kukla” kodu ile ilgili çizim yoktur.

Kukla Son Çizimler

Ö1

Ö2

Ö3

Ö4

Ö5

Ö6

Ö7

Ö8

Ö9

Ö10

Kukla fiziksel özellikleriyle ilgili olarak son çizimlerde formdaki kodlarla ilişkilendirilmiştir.

“el kuklası teknik” kodu ile ilgili olarak “el kuklası”,

“hareketli” koduyla ilgili “kol hareketli, bacak hareketli, gövde hareketli, ayaklar açık, ayaklar kapalı” şeklinde yine aynı hareketler verilmiştir.

“hayvan temsil” kodu 3 adet “maymun, pembe panter, koyun” figürlü kuklalar çizilmiştir.

“insan temsil” kodu diğer 5 kişi “insan şekli kukla” dan her biri farklı insanı temsil etmektedir. “Takım elbiseli iş adamı, palyaço figür, korsan ve normal bir figür” şeklindedir. Hayvan ve insan dışında “pinokyo” ve “eller” figür olarak kullanılmıştır.

“ip kukla türleri” kodu ile ilgili 6 adet “ipli kukla” çizmişlerdir. Diğer 4 tanesi “el kuklası, parmak kuklası” şeklindedir.

“parmak kukla” kodu ile ilgili “parmak kukla” kullanılmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmamızın birinci bölümünde öğrencilerin “bez bebek, korkuluk ve kukla ile ilgili verdikleri cevapların bulgularına göre farklı sonuçlar çıkarılabilir. Bu üç ürünü altı kategoride tanımlamaktadırlar. Bunlar; “malzeme, fiziksel, özellik, işlev, kullanılan yer, kullanım şekli, yaratıcılık” şeklindedir. Bunların ilk üçü hepsinde ortak tanım ifadeleridir. Bu tanımlamalar şimdiye kadar zihinlerinde oluşturdukları tanım ya da ifadelerdir. Bez bebek, korkuluk ve kuklanın kendi içindeki özelliklerine göre” kullanılan yer, kullanım şekli ya da yaratıcılık” olarak ifade edilmesi de farklılıklarını yansıtmaktadır.

Korkuluk işlevi dolayısıyla bir dış mekânla birlikte tanımlayan ifadelerden oluşmaktadır. Kukla da oynatılması ile ilgili teknik bilgi gerektirdiği için kullanım şekli ile ilgili ifade edilmektedir.

En çok dikkat çeken işlevlerinin ve malzemelerle ilgili ifadeleri oluşturmaktadır. Her bir ifadede ortak olan malzeme açısından çevrede kolay bulunabilen doğal ürünlerden oluşturulduklarıdır. Aslında yapım malzeme teknik açısından hepsi de benzer tasarımlarda yapılan figür oluşturmaya yönelik ürünlerdir.

Bunun yanı sıra işlevsel açıdan baktığımızda özellikle bez bebek “eğlendirme, sosyalleşme”, kukla da “güldürme, öğretme” şeklindeki eğitimle ilgili kavramları içermektedir. Her ikisinin geçmişte ortaya çıkış amaçları farklılık arz etse de eğitimle ilgili işlevleri olan ürünler olarak algılandığı ortaya çıkmaktadır.

Korkuluk ise oluşum amacıyla ifade edilen bir simge halinde algılanmaktadır. Başka ifade ile korkutma işlevine yarayan bir simge olarak algılanmaktadır. Yaratıcılık ile ilgili ifadelere bakıldığında bez bebek ve kukla yaratıcılık ifadeleri ile de tanımlandığı görülmektedir. Çünkü tasarım anlamını da yükledikleri düşünülebilir. Korkuluk için yaratıcılıkla ilgili ifade kullanmamış olmaları ise yüklenen anlamın korkutma işlevine dayalı simge olması olarak değerlendirilebilir.

Fiziksel özellikleri açısından her üçü de kendi içlerinde farklılıklarla ifade edilmiştir. Bez bebek “yumuşak” ifadesiyle ön plana çıkmaktadır. Dokunma hissini içinde barındıran duyguların ifadesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Korkuluk ise yine korkutma simgesi olarak ifade edilen “korkunç” görünümü ile vurgulanmıştır. Burada da yine hissedilen kötü bir duygu ile ifade edilmiştir. Kukla ise daha çok ipli kukla ve yapılış tekniğine atıfta bulunacak şekilde algılandığı ortaya çıkmaktadır.

Fiziksel özelliklerini ifadelerine dayalı olarak değerlendirilen bez bebek, korkuluk ve kukla ilk ve son çizimleri araştırmanın ikinci bölümünü oluşturmaktadır. Yaratıcılık kavramının içerdiği farklılık olarak değerlendirme yapılmıştır.

Bez bebek ilk çizimlerinde birbirine çok benzeyen elbiseli, benzer yüz ve vücut duruşları ve süsleme unsurları olan figürler oluşturmaları kendi fikirlerinden oluşan farklılıklarını yansıtmamış olmalarından kaynaklanmış olabilir. Bunun yanı sıra üzerinde fazla düşünmeden kafalarındaki bez bebek imajını bu ilk çizimlerine yansıttıkları söylenebilir. Ancak birbirlerinin çalışmalarını beraber değerlendirdikten sonra ise kendi farklılıklarının ortaya çıktığı görülmektedir.

Korkuluk çizimlerinde ise yine ilk çizimlerinde kafalarında şimdiye kadar edindikleri bilgilerle oluşturdukları korkuluk imajına göre ve birbirlerine benzer tarzda figürler oluşturmuşlardır. Son çizimlerinde ise kendi yaratıcı farklılıklarını figürlerini kişiselleştirerek ortaya koymuşlardır.

Kuklalarda ise ilk çizimlerinde ifadeleriyle de paralel olarak ipli kukla tekniği figürler çizmişlerdir. Son çizimlerinde ise kuklalarında figürün yanı sıra hayvan figürleri kullanmışlardır. Ve farklı kukla tekniği ile yapılan kuklalar çizmişlerdir.

Her üç ürünün organize edilen kodları ve görsel değerlendirmeleri incelendiğinde öğrencilerde yaratıcılıkla ilgili farkındalıkları olduğu söylenebilir. Genel anlamda araştırmanın iki bölümü değerlendirildiğinde görsel sanatlar öğretmen adaylarının zihinlerinde oluşturdukları “bez bebek, korkuluk ve kukla” kavramları yaratıcı olma ile ilgili farkındalık sağlandığında değişebileceği sonucu çıkarılabilir. Birbirine çok benzer malzeme ve figür oluşturmaya dayalı bu üç ürün, görsel sanatlar eğitiminde yaratıcılığı ortaya çıkarmak için kullanılabilir. Ortaya çıkmaktadır.

ÖNERİLER

Bu uygulamadan yola çıkılarak çocukların da dikkatini çekecek olan “bez bebek, korkuluk, kukla” ile ilgili uygulama etkinlikleri hazırlanabilir. Bu etkinliklere başka benzer ürünler de eklenebilir. Bu üç ürün ikiye ayrılarak da değerlendirilerek farklı boyutları ile etkinlik formlarına da dönüştürülebilir. Yapılan bu araştırma ve önerilen yeni araştırmaların uygulanması ile de toplumda yaratıcılık anlamında farkındalık oluşturulabilecektir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Araştırma başlamadan önce Giresun Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu'nun 09/ 13, 07. Nisan. 2021 tarih ve E- 50288587- 050. 01. 04- 17127 sayılı kurul kararı ile “Etik Kurul İzni” alınmıştır.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Yazarın makaleye katkı oranı yüzde yüzdür.

KAYNAKÇA

- Akbulut, D. (2009). Günümüzde geleneksel oyuncaklar. *Milli Folklor Dergisi*, 84, 182-191.
<https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=84&Sayfa=179>
- Arda, Z. (2015). Türk halk kültüründe korkuluk imgesi ve neşet günal'ın resimlerine yansımaları. *Milli Folklor Dergisi*, 14 (108), 147 - 154. <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=108&Sayfa=144>
- Bender, M. T. (2006). *Resim-iş eğitimi öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaratıcılık ilişkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Boydaş, N. (2006). *Sanat eleştirisine giriş*. Gündüz Yayıncılık.
- Büyükkol, S. (2015). Neşet günal'ın resimlerindeki korkuluk imgesine estetik bir bakış. *Kalemîşi- Türk Sanatları Dergisi*, 3 (5), 111-120. Doi Numarası: 10. 7816 /kalemisi-03-05-05
- Çellek, T. (2003). Sanat ve bilim eğitiminde yaratıcılık. *Pivolka*, 2 (8), 4-11.
https://www.elyadal.org/pivolka/08/PiVOLKA_08_01.pdf
- Dikici, A. (2006). Sanat eğitimi ve öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri. *Eğitim Ve Bilim*. 31 (139), 3-9.
<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/4979/1079>
- Erinç, Sıtkı M. (1998). *Sanatın boyutları*. Çınar Yayınları.
- Karakurt, M. (2021). *Marionette kukla tekniği ile seramik uygulamalar ve bir stop motion örnelemi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayıncılık.
- Kınam, B. (2020). Görsel iletişim tasarımında bir ifade biçimi olarak Çekoslovak kukla animasyonu. *İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi*. 6 (1), 155-167. <https://doi.org/10,22252/ijca.686874>
- Kırıoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim görmek öğrenmek yaratmak*. Pegem Akademi Yayınları.
- Kırıoğlu, O. T. (2009). *Sanat kültür yaratıcılık*. Pegem Akademi Yayınları.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative veri analysis: an expanded sourcebook. (2nd ed)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nalinci, G. Z. (2014). Görsel sanatlar dersi öğretim programının yaratıcılık açısından değerlendirilmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 1-18. <https://doi.org/10,7816/ulakbilge-02-03-01>
- Okan Akın, N. (2017). Çomakdağ ve soğanlı bez bebeklerin estetik değerlendirilmesi. *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*, 15 (4), (2077-2084). Doi Number: <http://dx.doi.org/10,26450/jshsr.276>
- Onur, B. (2002). *Oyuncaklı dünya*. Dost Kitapevi Yayınları.
- Schreglmann, S., & Kazancı, Z. (2016). Öğretmen adaylarının "yaratıcı öğretmen" kavramına yönelik metaforik algıları. *Journal Of Gifted Education And Creativity*. 3 (3), 21-34.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jgedc/issue/38699/449382>
- Timuçin, A. (2000). *Estetik*. Bulut Yayınları.

Uysal, A. (2005). İlköğretimde verilen sanat eğitimi derslerinin yaratıcılığa etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6 (1), 41-47.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2000). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

Uysal, A. (2005). İlköğretimde verilen sanat eğitimi derslerinin yaratıcılığa etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1) , 41-47. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1495969>

<https://www.tdk.gov.tr/> erişim: 10.01.2022

<https://www.turkedebiyati.org/kukla.html> erişim: 10.01.2022

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: "Annemin bebeği" Nalan Okan Akın Arşivi

Görsel 2:"Bez bebek" Nalan Okan Akın Arşivi

Görsel 3: "Renkli dünyamda ben ve bebeğim" Nalan Okan Akın Arşivi

Görsel 4: <https://www.atlantaparent.com/how-to-build-a-scarecrow/> erişim: 10.01.2022

Görsel 5: <https://nesetgunal.org/tr/portfolio/baslica-yagli-boya-eserleri/> erişim: 11.01.2022

Görsel 6: Büyükkol, S. (2015). Neşet gunal'ın resimlerindeki "korkuluk" imgesine estetik bir bakış. *Kalem işi Türk Sanatları Dergisi*, 3(5), 111-120.

Görsel 8: <https://tr.aliexpress.com/item/32912549531.html> erişim: 10.01.2022

Görsel 9: <https://tr.aliexpress.com/item/32905274565.html> erişim: 10.01.2022

Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10: "Bez bebek, korkuluk, kukla" çizimler: Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrenci çizimleri